

Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης

Τόμ. 1 (2015)

Αειφόρο ελληνικό σχολείο

Aggeliki Trikaliti

doi: [10.12681/dial.8885](https://doi.org/10.12681/dial.8885)

Copyright © 2016, Aggeliki Trikaliti

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Trikaliti, A. (2016). Αειφόρο ελληνικό σχολείο. *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης*, 1, 125–129. <https://doi.org/10.12681/dial.8885>

Αειφόρο ελληνικό σχολείο

Αγγελική Τρικαλίτη

Χημικός, Συντονίστρια του προγράμματος 'Αειφόρο ελληνικό σχολείο'

Περίληψη

Το Πρόγραμμα Αειφόρο Ελληνικό Σχολείο είναι ένα πρόγραμμα που προωθεί τη φιλοσοφία του αειφόρου σχολείου. Το αειφόρο σχολείο λειτουργεί ως Κοινότητα, στοχεύοντας να δημιουργήσει το κατάλληλο σχολικό κλίμα στο οποίο ενθαρρύνεται η ενασχόληση όλων με τα κοινά και τη διαχείρισή τους, υπηρετείται η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, προάγεται η μάθηση, ο πολιτισμός, η αειφόρος ανάπτυξη, η υγεία και διαμορφώνονται ενεργοί και δημιουργικοί πολίτες. Το πρόγραμμα Αειφόρο Ελληνικό Σχολείο προσπαθεί να ενεργοποιήσει μηχανισμούς μετασχηματισμού του σχολείου σε αειφόρο. Υιοθετείται η ολιστική προσέγγιση του σχολείου ως οργανισμού και για να ενθαρρυνθούν οι εκπαιδευτικοί να εμπλακούν σταδιακά σε διαδικασίες μετασχηματισμού του σχολείου τους και να παρακολουθούν την πορεία των αλλαγών που επιφέρουν η αειφορία στο σχολείο κατανέμεται και οργανώνεται γύρω από οκτώ πυλώνες. Οι οκτώ πυλώνες είναι: δημοκρατία και συμμετοχή, πλαίσιο μάθησης, πολιτισμός και τέχνες, κτίριο και αυλή, ενέργεια και μετακινήσεις, νερό και απορρίμματα, υγεία και διατροφή, από το τοπικό στο παγκόσμιο.

Λέξεις-κλειδιά: Αειφόρο Σχολείο, ολιστική προσέγγιση, Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, σχολικό κλίμα, μετασχηματισμός του σχολείου, ενεργός πολίτης.

Abstract

The "Greek Sustainable School" is a program that promotes the philosophy of sustainable school. The sustainable school is a visionary school that operates as a community, aiming to create a suitable school climate in which the involvement of all members in the management of common goods is encouraged, the democracy and human rights served, learning, culture, health and sustainable development are promoted and active and creative citizens are developed. The program Greek Sustainable School tries to highlight the school's transformation mechanisms in sustainable. The whole school approach has adopted and the introduction of sustainability in school is divided and organized around eight pillars, in order to encourage teachers to engage incrementally in processes of transformation of their schools and to monitor the progress of the changes they make. The eight pillars are: Democracy and Participation, Learning Framework, Culture and Arts, Building and Yard, Energy and Transportations, Water and Waste, Health and Nutrition, from the Local to the Global.

Keywords: Sustainable School, whole school approach, Education for Sustainable Development, school climate, school transformation, citizenship.

Το αειφόρο σχολείο στην παγκόσμια κοινότητα

Στο ερώτημα: «Ποιο σχολείο μπορεί να υπηρετήσει την αειφορία και την αειφόρο ανάπτυξη;» Η πειστικότερη απάντηση που δόθηκε από την παγκόσμια κοινότητα, κυρίως από τη δεκαετία του 90 και μετά, είναι: το σχολείο το οποίο ζει στην καθημερινότητά του τα οράματά του, περνώντας στη λήψη απόφασης και ανάληψη δράσης, εκείνο το σχολείο δηλαδή που δεν αρκείται μόνο στη κριτική, αλλά περνάει στο στοχασμό, την αυτοαξιολόγησή του και τη δράση. Σε ένα τέτοιο σχολείο, όλα τα δομικά και οργανωτικά του στοιχεία (κτίρια και ανθρώπινο δυναμικό), οι λειτουργίες του (από τη λειτουργία του καλοριφέρ έως τη διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης) και οι σχέσεις του (σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, σχέσεις σχολείου – κοινότητας, κ.ά.), σχεδιάζονται και υπάρχουν για να εξασφαλίζουν την ευημερία της εκπαιδευτικής και της τοπικής κοινότητας (Gough, 2005,· Huckle, 2008).

Το Αειφόρο Σχολείο λειτουργεί ως κοινότητα, βασίζεται δηλαδή στην επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ όλων των μελών της σχολικής κοινότητας, καλλιεργεί το κοινοτικό ήθος και λειτουργεί για να εξυπηρετεί τον πολιτισμό, το περιβάλλον, την οικονομία των φυσικών πόρων και την ευημερία του ατόμου και της κοινότητας. Η ομαδική εργασία, η ευελιξία, η δημιουργικότητα, η αυτοοργάνωση, η κριτική σκέψη, η συστημική θεώρηση/σκέψη, η συμμετοχή σε διαδικασίες λήψης απόφασης και η ανάληψη δράσης, είναι βασικά σημεία στα οποία στηρίζεται η λειτουργία ενός τέτοιου σχολείου (ΑΕΙΦΟΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ, 2014).

Πολλές πρωτοβουλίες αναπτύχθηκαν διεθνώς προς την κατεύθυνση προώθησης της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) και του Αειφόρου Σχολείου από τη δεκαετία του '90 οι οποίες εντάθηκαν από τη δεκαετία 2000 και μετά (UNECE, 2005).

Το αειφόρο σχολείο στην Ελλάδα: Το Πρόγραμμα ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΕΙΦΟΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (ΕΛΛΕΤ), ανέλαβε την πρωτοβουλία να διαδώσει την ιδέα του Αειφόρου Σχολείου στην ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα μέσα από το τα 1^ο Συμπόσιο για το Αειφόρο Σχολείο (2010) και τη θέσπιση του Βραβείου Αειφόρου σχολείου. Μετά από μία τριετή φάση, αποδείχθηκε ότι ο μετασχηματισμός του σχολείου σε αειφόρο, είναι μια σύνθετη υπόθεση και είναι δύσκολο να υπηρετηθεί μόνο μέσα από ένα βραβείο και ότι υπάρχει ανάγκη να διερευνηθεί η ελληνική σχολική πραγματικότητα, καθώς η διαδικασία αλλαγής της κουλτούρας του σχολείου, απαιτεί μελέτη και παρακολούθηση, αφορά όλο το σχολείο και περνάει προπάντων μέσα από την αλλαγή των σχέσεων μεταξύ των μελών του. Με βάση τα παραπάνω, η παιδαγωγική ομάδα της ΕΛΛΕΤ ανέλαβε την πρωτοβουλία για τη μετεξέλιξη του Βραβείου Αειφόρου Σχολείου από το 2014 σε πρόγραμμα με τίτλο: ΑΕΙΦΟΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: Όλοι νοιαζόμαστε, όλοι συμμετέχουμε (έγκριση Υπουργείου Παιδείας Αρ. Πρωτ. 118/Γ7/ 2/1/2014). Στο πλαίσιο αυτό, η εισαγωγή της αειφορίας στο σχολείο οργανώνεται γύρω από οκτώ πυλώνες της αειφορίας, προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι εκπαιδευτικοί να εμπλακούν σε διαδικασίες μετασχηματισμού του σχολείου τους και η παρακολούθηση της πορείας τους προς την αειφορία, να γίνεται βάσει κατηγοριοποιημένων –συγκεκριμένων

πυλώνων με τα σχετικά κριτήρια κάθε ενός από αυτούς. Αμέσως παρακάτω δίνονται οι προτεινόμενοι οκτώ πυλώνες της αειφορίας.

1ος Πυλώνας: Δημοκρατία και συμμετοχή στο σχολείο

Το Αειφόρο Σχολείο, μπορεί να αποτελέσει πρότυπο κοινωνικής αποδοχής που θα επιτρέπει σε όλα τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς να συμμετέχουν ισότιμα στη σχολική ζωή. Να λειτουργεί δηλαδή ως ένας χώρος όπου θα υπάρχει σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις διαφορετικές πολιτισμικές μορφές. Μέσα σ' ένα τέτοιο σχολείο στο οποίο υπάρχει χρόνος για κατανόηση, αγάπη, αναστοχασμό για όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από την επίδοσή τους στα μαθήματα, δίνονται ευκαιρίες για δημιουργική έκφραση και δράσεις - αλλαγές μέσα από τις οποίες αλλάζει το κλίμα του σχολείου. Συνεπώς ένα τέτοιο σχολείο, μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά στην ένταξη όλων των μαθητών στο σχολείο και στην αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής και της σχολικής βίας. Ταυτόχρονα η συμμετοχή των μαθητών σε διαδικασίες λήψης απόφασης, στην κατάστρωση σχεδίων δράσης και στην εκτέλεση σχεδίων δράσης συνιστά το αειφόρο σχολείο ιδανικό πεδίο καλλιέργειας της πολιτειότητας, της ανάπτυξης δηλαδή του ενεργού πολίτη.

2ος Πυλώνας: Η βελτίωση του πλαισίου μάθησης

Το αειφόρο σχολείο ως ένας εξελισσόμενος οργανισμός μάθησης, διαμορφώνει ένα πλαίσιο βιωματικής παιδαγωγικής και ενεργητικής μάθησης. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, οι μαθητές δεν μπορεί να είναι παθητικοί ακροατές, αλλά εργάζονται διερευνητικά και παράγουν μαθησιακά έργα. Τα μαθήματα αποκτούν έτσι ενδιαφέρον και οι τάξεις ζωντάνια και δημιουργική δραστηριότητα. Συστηματικά επίσης στο σχολείο αυτό διερευνώνται θέματα που σχετίζονται με την αειφόρο ανάπτυξη. Ένα τέτοιο σχολείο είναι δεσμευεται και προσανατολίζεται στη μάθηση για το μέλλον, προσκαλεί εκπαιδευτικούς και μαθητές να εισέλθουν σε μια «κουλτούρα πολυπλοκότητας», χρησιμοποιώντας κριτική σκέψη στη διασαφήνιση αξιών, στοχάζεται πάνω στην αξία μάθησης, της συμμετοχής και της ανάληψης δράσης, αναθεωρεί όλα τα αντικείμενα/μαθήματα και την παιδαγωγική του υπό το πρίσμα της Εκπαίδευσης για τη Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ).

Η παρούσα προσέγγιση ενθαρρύνει την ενσωμάτωση της ΕΑΑ στην κανονική ζωή του σχολείου, όχι ως επιπλέον βάρος για τους εκπαιδευτικούς και το Διευθυντή, αλλά ως μια ευκαιρία βελτίωσης της υπάρχουσας διδασκαλίας και μάθησης και παροχής καινοτομιών χρήσιμων για όλο το σχολείο. Εκπαίδευση για τη Αειφόρο Ανάπτυξη σημαίνει την εμπλοκή ολόκληρου του σχολείου σε μια διαδικασία του τύπου έρευνας δράσης, με την αποδοχή ότι η σχολική ανάπτυξη είναι όχι μόνο μια σύνθετη διαδικασία, αλλά επίσης και μερικώς απρόβλεπτη.

3ος Πυλώνας: Η προαγωγή του πολιτισμού και των τεχνών στο σχολείο

Η έννοια της αειφορίας προσφέρει ένα καινούργιο πλαίσιο για τον επανασχεδιασμό των πολιτιστικών πολιτικών και των μεθόδων πολιτιστικής διαχείρισης.

4ος Πυλώνας: Το αειφορικό κτίριο και αυλή

Γενικά ένα αειφορικό κτίριο οφείλει να υποστηρίζει λειτουργικά την παιδαγωγική διαδικασία, τη συμμετοχική και ενεργητική μάθηση και τη σύνδεση με την κοινότητα, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την καλή υγεία και άνεση των χρηστών. Συγχρόνως οφείλει να ελαχιστοποιεί τις ενεργειακές του ανάγκες, να μην διαταράσσει το μικροκλίμα της περιοχής του και σέβεται την τοπική αρχιτεκτονική κληρονομιά. Η αυλή του σχολείου πρέπει να είναι

σχεδιασμένη με τέτοιο τρόπο που να διευκολύνεται η επικοινωνία των μαθητών/τριών μεταξύ τους και η επαφή με το φυσικό κόσμο και τη βιοποικιλότητα.

5^{ος} Πυλώνας: Η πολιτική για την εξοικονόμηση ενέργειας και τις μετακινήσεις από και προς το σχολείο

Το αειφόρο σχολείο μπορεί να αποτελέσει πρότυπο για την εξοικονόμηση ενέργειας, τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την αλλαγή των συνηθειών των μαθητών για τις μετακινήσεις.

6^{ος} Πυλώνας: Η ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων (νερό, υλικά και απορρίμματα)

Το αειφόρο σχολείο καθίσταται πρότυπο για τη διαχείριση φυσικών πόρων όπως είναι το νερό, τα απορρίμματα και τα υλικά (χαρτί, μελάνια) και τη μείωση της κατανάλωσής τους. Στόχος όλων των παραπάνω είναι η μείωση του οικολογικού αποτυπώματος του σχολείου.

7^{ος} Πυλώνας: Η προαγωγή της υγείας στο σχολείο

Στο Αειφόρο Σχολείο η σχολική κοινότητα δεν μπορεί παρά να ασχολείται σοβαρά με την προαγωγή της ψυχικής υγείας και ψυχικής ανθεκτικότητας και της σωματικής υγείας των μαθητών και των εκπαιδευτικών.

8^{ος} Πυλώνας: Από την τοπική στην πλανητική κλίμακα

Είναι σημαντικό κάθε σχολείο που θέλει να πορεύεται προς την αειφορία να σχεδιάζει την τοπική του ατζέντα. Η σύνδεση του σχολείου με σημαντικά πολιτιστικά και περιβαλλοντικά θέματα του τόπου που ζουν οι μαθητές του εμπλουτίζει την εκπαιδευτική διαδικασία, τους συνδέει με την τοπική κοινότητα και τους παρέχει τη δυνατότητα να δράσουν για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Χρειάζεται όμως το ενδιαφέρον για τα κοινά, το οποίο αποκτούν οι μαθητές με την εμπλοκή τους σε δράσεις τοπικού ενδιαφέροντος, να εκτείνεται και σε προβλήματα πλανητικής κλίμακας, όπως είναι η κατανομή των πόρων, η φτώχεια, η ειρήνη, η δημοκρατία, η διαφάνεια, η υπερθέρμανση του πλανήτη κ.ά.

Το πρόγραμμα Αειφόρο Ελληνικό Σχολείο καλείται να παίξει το ρόλο του καταλύτη για τη μετάβαση του σχολείου από την ατομικότητα στη συλλογικότητα, από τον εγκυκλοπαιδισμό και την αποστήθιση στην κριτική και δημιουργική σκέψη, από τη μονομέρεια της αναλυτικής σκέψης στην πολυπλοκότητα της συνθετικής σκέψης από τις ατομικές προσπάθειες στις συλλογικές από το σχολείο που εκτελεί τις εγκυκλίους στο σχολείο που χαράσσει τη δική του στρατηγική μετασχηματισμού. Για το λόγο αυτό Παιδαγωγική και Επιστημονική ομάδα του Προγράμματος παράγει εκπαιδευτικό υλικό, οργανώνει ημερίδες, σεμινάρια θερινά πανεπιστήμια και συνέδρια, επιδιώκει την αλληλεπίδραση των σχολείων του προγράμματος μεταξύ τους και υποστηρίζει διακριτικά τα σχολεία που το επιθυμούν.

Βιβλιογραφία

Αειφόρο Ελληνικό Σχολείο: Όλοι νοιαζόμαστε, όλοι συμμετέχουμε.
www.aeiforosxoleio.gr/

- Gough, A. (2005). Sustainable Schools: Renovating Educational Processes. *Applied Environmental Education and Communication*, 14(4), 339-351.
- Huckle, J. (2008). Sustainable Schools: responding to new challenges and opportunities. *Geography*, 94(1), 13-21. Ανακτήθηκε από http://www.jstor.org/stable/40574261?seq=1#page_scan_tab_contents
- U.N.E.C.E. (2005). *Στρατηγική της UNECE για την Εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη. Συνάντηση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Παιδείας*. Vilnius, 17-18 Μαρτίου 2005. Ανακτήθηκε από <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/esd/strategytext/strategyinGreek.pdf>